

Húsz év múlva

Előszó

„Mint a Montblanc csucsán a jég,
Minek nem árt se nap, se szél”
(Vajda János)

2004 májusában teljesedett be sok tucat politikus, sok száz szakember csaknem másfél évtizedes munkája – és az európai kontinens sok száz millió polgárának vágya és reménye: Kelet-Közép-Európa nyolc országa (a parányi Ciprussal és Máltával együtt) az Európai Unió tagja lett.

Hogy az európai uniós csatlakozást a különböző politikai táborokon átvélő, igazán nemzeti ügynek tekintette az akkori magyar kormány, jelzi az a tény, hogy a csatlakozási szerződés 2003. április 16-i aláírását követően augusztus 20. alkalmából ugyanazt a kitüntetést (a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal, polgári tagozat) kapta meg Kádár Béla, az Antall-kormány, Kovács László, a Horn-kormány, valamint Martonyi János, az Orbán-kormány minisztere, illetve a társulási, majd a csatlakozási tárgyalásokat ténylegesen vezető Juhász Endre. Abban az időben bizonyos csodavárás jellemezte szakmánk művelőinek többségét, de különösen a közvéleményt. Persze nyilvánvaló volt, hogy – valamennyi tagállamhoz hasonlóan – a mindenkori magyar kormánynak is sok vitája lesz majd az EU egészét képviselő uniós intézményekkel, de az integráció előnyeit és alternatív költségeit egyaránt ismerők bízhattak és bíztak is abban, hogy az országunk „Európába való visszatérését” megtestesítő uniós tagságunk itthoni támogatottsága éppen úgy örökös lesz, mint a mottóban idézett jég Európa legmagasabb hegycsúcán. Sajnos azonban az olvadás jelei látszanak feltűnni ezen a jégpáncélon...

E tematikus folyóiratszámunk cikkei, amelyek szerkesztőségünk felkérésére készültek, többféle szempontból elemzik az európai integráció sajátosságait, eddigi fejlődési vonalát és várható további kiteljesedését. Bízunk benne, hogy a kitűnő szerzők különböző műfajú írásai hiteles és meggyőző képet festenek az integráció értékeiről, erényeiről, rezilienciájáról – nem hallgatva el a gondokat és a veszélyeket sem.

A szerzők neve szerinti ábécérendben egymást követő tanulmányok sorát hazánk első uniós biztosának írása nyitja. *Balázs Péter* az Európai Unió legfontosabb és legnehezebben feloldható konfliktusát, az uniós intézmények és a tagállami kormányok közötti együttműködés zökkenőit tekinti át, bemutatva, hogy az EU sikeres bővüléseinek következtében a szervezet olyan nagyságrendet ért el, hogy az – párosulva az integráció újabb és újabb szakterületekre való kiterjedésével – mind nehezebbé teszi a problémák egységes kezelését. Ennek a helyzetnek a meghaladását valószínűleg a tagállamok koncentrikus körökbe rendeződése teszi majd lehetővé, amikor is a tagállamok egyes csoportjai különböző intenzitással vesznek részt az integrációban.

Csaba László akadémikus szerint nemcsak az „új” tagállamok és az uniós intézmények, hanem az előbbiek és a régi tagállamok között is számos ellentét feszült az elmúlt húsz évben. Az EU fejlődését korántsem csupán a nagyarányú bővülés akasztotta meg, hiszen a „rég” tagállamokban érezhetően csökkent az integráció iránti lelkesedés. Ez persze nem fedheti el azt a szomorú tényt, hogy az EU-tagságtól várt civilizatorikus hatás nem következett be a kelet-közép-európai új tagállamokban. Ezen országok némelyike pedig – többé-kevésbé önként – lemondott az integráció kínálta előnyökről, aminek leginkább szembetűnő példája az euróövezetből való kimaradás.

Folyóirat számunk harmadik cikke *Halmi Péter* professzornak a rendes taggá választását követően megtartott akadémiai székfoglaló előadása, pontosabban annak jelentősen kiegészített változata. Ez az írás fajsúlyos hozzájárulás az integrációelmélethez, hiszen a szerző bevezeti a „mélyintegráció” fogalmát, részletesen bemutatva annak megjelenését, illetve előrehaladását az Európai Közösség, majd az Európai Unió fejlődésében. Gazdag adatsorokkal bizonyítja, hogy a mélyintegráció a belső kereskedelem és a verseny erősödésén túl dinamikus hatások révén is hozzájárult a tagállamok gazdasági fejlődéséhez, elsősorban a termelékenység és a tőkeallokáció javulásának formájában. Végül a tanulmány a 2008–2009. évi pénzügyi válságnak, a Covid-pandémia nyomán kibontakozó gazdasági visszaesésnek, valamint az Egyesült Királyság „önsorsrontó” kilépésének következményeit elemezve tárja föl az integrációelmélet és a válságok (illetve kezelésük) kapcsolatát.

A negyedik cikk egy gyakorló eurokrata, *Iván Gábor* írása. Az Európai Unió Tanácsának igazgatója Magyarország uniós tagsága első bő hét évéből emelt ki öt olyan meghatározó, illetve jellemző történést, amelyeket nem csupán elemzőként szemlélhetett, hanem aktív szereplőként alakíthatott is. Az EU két hétéves keret költségvetése, a 2007-ben elfogadott magyar Európa-politika, a lisszaboni szerződés kidolgozásának fáradalmi és buktatói, az első magyar EU-elnökségre való felkészülés, valamint a horvát EU-csatlakozás folyamatának mérföldkövei – ezekről a témákról olvashatunk a cikkben, amelyben a szerző sok olyan elemet is bemutat, amelyek az európai integrációt tüzetesebben ismerő olvasót is meglephetik.

*

A húszéves évfordulóra sokféle műhelyben születtek értékelések, és számtalan rendezvényen vitatták meg eddig és vitatják meg a közeli hetekben-hónapokban, milyen előnyöket kínált hazánkknak az uniós tagság, és milyen mértékben és módokon, illetve milyen áron sikerült (vagy nem sikerült) ezeket kihasználnunk. Tudományos Tájékoztató rovatunkban szeretnénk majd ezek némelyikéről is beszámolni. Már most felhívjuk azonban a figyelmet a Magyar Közgazdasági Társaság azon páratlanul gazdag vitasorozatára, amely az MKT Fejlesztéspolitikai Szakosztálya elnökének, Baráth Etele korábbi Európa-ügyi miniszternek a kezdeményezésére és fáradhatatlan szervezőmunkája eredményeként született, és amelynek eseményeiről a <https://eu20.blog.hu/> oldalon olvashatók naprakész tájékoztatók.

Halm Tamás
főszerkesztő